

Доц. др *Саша МИЛОЈЕВИЋ*¹

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Доц. др *Горан ВУЧКОВИЋ*

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Бојан ЈАНКОВИЋ

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

UDK 37.032.5,,322“-057.875

Оригинални научни рад

Примљено: 09.10. 2011.

Анализа ставова студената Криминалистичко-полицијске академије о ефективности теренске обуке у летњим условима *

***Апстракт:** Теренска обука студената Криминалистичко-полицијске академије представља посебан облик наставе који има своје место и улогу у студијским програмима Криминалистичко-полицијске академије. Током њене реализације студенти под специфичним режимом живота и рада усвајају низ практичних знања и вештина неопходних за ефикасно обављање полицијских послова. Та врста посебног облика наставе има дугу традицију реализације у полицијским високошколским институцијама. Док структура и форма теренске обуке остају непромењене, садржаји који су се реализовали еволуирали су у складу са друштвеним и безбедносним променама у земљи и окружењу. Резултати испитивања ставова студената Криминалистичко-полицијске академије, спроведеног након реализације теренске обуке 2011. године, указују на велику ефективност овог посебног облика наставе у процесу подизања укупног нивоа обучености студената за примену практичних знања и вештина које ће им бити неопходне за обављање послова након заснивања радног односа у Министарству унутрашњих послова Републике Србије.*

***Кључне речи:** ставови, теренска обука, студенти, Криминалистичко-полицијска академија.*

¹ sasa.milojevic@kpa.edu.rs

* Рад представља део резултата истраживања на пројекту „Евалуација квалитета наставног процеса студијских програма Криминалистичко-полицијске академије“, који се реализује на Криминалистичко-полицијској академији у Београду.

Увод

Едукација кадра са високом стручном спремом за потребе Министарства унутрашњих послова Републике Србије је веома сложен, специфичан и комплексан процес (Николић, 2005; Милојевић, 2010) који захтева примену савремених наставних метода и достигнућа образовне технологије у кабинетским, лабораторијским и полигонским условима (Видојковић, Савић, 2002; Јевросимов, 2009; Милошевић, Субошић 2010; Милојевић, 2010), перманентан приступ самообразовању, стручном оспособљавању и усавршавању на принципима учења одраслих и истраживању образовне потребе (Милић, 2009), евалуацију квалитета наставног процеса, као и анализу стечених искустава и истраживање степена усвојености и примењивости знања и вештина у обављању професионалних задатака (Милојевић, Субошић 2002) како би се постигао оптималан однос образовног и радног профила.

Будући полицијски кадрови током школовања морају усвојити обиман фонд теоријских знања, али и низ практичних знања и вештина које им служе као „професионални алат“. Те вештине стичу се процесом обуке, односно увежбавањима чији интензитет и динамика могу бити врло различити (Милојевић, Субошић, 2002; Вучковић, 2005). У складу са тим, акредитовани студијски програми који се реализују на Криминалистичко-полицијској академији (КПА) имају садржаје којима студенти усвајају практична знања и вештине неопходне за обављање полицијских послова. Такви садржаји студијског програма на Криминалистичко-полицијској академији називају се посебни облици наставе (Милошевић et al., 2010). Специфичан посебни облик наставе је теренска обука у летњим условима током које студенти Криминалистичко-полицијске академије бораве одређени временски период у неком од наставних центара Министарства унутрашњих послова Републике Србије под посебним режимом живота и рада, стичући при томе широк дијапазон практичних знања и вештина (Милојевић, 2010). Имајући у виду сложеност организације таквог посебног облика наставе, а нарочито финансијске издатке које Академија има при његовој реализацији, поставља се питање ефективности теренске обуке у процесу едукације студената Криминалистичко-полицијске академије са аспекта усвајања нужних практичних знања и вештина.

Да би се одговорило на претходно питање међу студентима са којима је реализована теренска обука у летњим условима 2011. године спроведено је испитивање којим су прикупљани њихови ставови (Вучковић, Допсај, 2009) о ефективности теренске обуке, односно о томе за колико им се повећао ниво усвојености практичних знања и вештина после реализације теренске обуке. За потребе истраживања коришћен је посебно конструисан анкетни лист затвореног типа (понуђен избор

више одговора са задатком опредељивања само за један) које су испитаници попуњавали методом анонимног поступка (Милошевић, Милојевић, 2001). На пројектованој скали судова студенти су свој ниво усвојености практичних знања и вештина процењивали оценом од 1 до 5, при чему је оцена 1 представљала недовољан ниво усвојености знања и вештина, а оцена 5 максималан ниво. Скале судова биле су груписане у односу на наставне садржаје које су студенти изучавали током теренске обуке. Од студената је тражено да на скали судова процене ниво усвојености практичних знања и вештина пре и после реализације теренске обуке. Испитивању је приступило 120 студената (89 студената основних струковних студија и 31 студент основних академских студија).

Да би се адекватно сагледало релативно комплексно питање ефективности теренске обуке у процесу едукације студената Криминалистичко-полицијске академије, поред тумачења резултата истраживања неопходно је сагледати и настанак и развој теренске обуке у летњим условима као посебног облика наставе на КПА, њену структуру и садржаје, па ће се рад даље бавити тим питањима.

Настанак и развој теренске обуке у летњим условима

Формирањем Полицијске академије, 1993. године², као високошколске институције која је школовала специјализовани кадар са високом стручном спремом за потребе Министарства унутрашњих послова Републике Србије, започела је једна од епоха развоја високог полицијског образовања у Србији. У складу са друштвеним и безбедносним збивањима у то време, одмах по формирању Полицијске академије уочена је потреба да будући официри полиције усвоје низ практичних знања и вештина које су им биле неопходне како би се успешно носили са безбедносним изазовима тога доба. Анализом дотадашњих искустава из едукације полицијског и војног кадра уочено је да је усвајање тражених знања и вештина најнефективније управо током реализације обуке организоване у теренским условима под посебним режимом живота и рада. Због тога је одлучено да се на Полицијској академији реализује теренска обука које је носила назив „Летње логоровање студената Полицијске академије“. Прва теренска обука реализована је 1994. године и наставила је да се изводи све време постојања Полицијске академије, односно до 2006. године.

² Полицијска академија формирана је *Законом о Полицијској академији*, 1993. године, као прва високошколска образовно-научна установа те врсте у Србији чије су основне студије трајале 4 године (8 семестара). Студенти су дипломирањем стицали звање дипломираног официра полиције (<http://www.kpa.edu.rs>).

У складу са тадашњим безбедносним приликама у Републици Србији и њеном окружењу, од будућег официра полиције очекивало се да поред полицијских знања и вештина поседује и завидан фонд знања и вештина које припадају војним наукама. У складу са тим конципирани су и тематски садржаји који су реализовани током Теренске обуке, а обухватили су тактичке садржаје и садржаје из ватрене обуке. Тактичком обуком обухваћена је реализација 18 тема: (1) Стрелачко одељење у одбрани; (2) Стрелачко одељење у нападу; (3) Вод у нападу; (4) Вод у одбрани; (5) Чета у нападу; (6) Чета у одбрани; (7) Примена овлашћења полиције; (8) Учесће полиције у претресању земљишта и објеката; (9) Потражна делатност; (10) Полицијска заседа; (11) Противтерористичка дејства; (12) Служба обезбеђења; (13) Вод полиције на маршу; (14) Вод полиције у потери за диверзантско-терористичко-одметничком групом; (15) Паљење експлозива; (16) Борбена дејства полиције у урбаним насељима; (17) Употреба полиције у интервенцијама на сузбијању масовних нереда и (18) Маршевање са тактичким и топографским задатком (постављање заседе, претрес терена, примена овлашћења полиције, напад на диверзантско-терористичку групу, ноћно гађање аутоматском пушком) – дневно-ноћна вежба. Ватреном обуком било је обухваћено 22 бојева гађања из: (а) пиштоља ЦЗ 99; (б) аутоматског пиштоља М84; (в) аутомата Heckler&Koch MP5 (г) аутоматске пушке М70; (д) полуаутоматске снајперске пушке М76; (ђ) митраљеза М84; (е) противавионског митраљеза 12,7 mm; (ж) противавионског топа 20/1 (з) ручне одбрамбене бомбе М75; (и) тренутне тромблонске мине; (ј) кумулативне тромблонске мине; (к) ручног ракетног бацача „Зоља“ 64 mm; (л) ручног ракетног бацача „Оса“ 90 mm; (љ) минобацача 60 mm и (м) минобацача 82 mm.

Теренска обука се изводила у наставном центру Министарства унутрашњих послова Републике Србије „Митрово поље“ и реализовала се у два дела: 30 дана са студентима прве године и 15 дана са студентима друге године (Полицијска академија, 1998).

Променом друштвених околности 2000. године у Републици Србији променио се и радни профил официра полиције, а са њиме и образовни профил којим су се студенти на Полицијској академији оспособљавали за почетне дужности. Од официра полиције се више није очекивало да буде оспособљен за војна практична знања и вештине, па се у складу са тим променила и структура и садржај Теренске обуке која се изводила на Полицијској академији. Најпре је промењено име тог посебног облика наставе у „Теренска обука у летњим условима студената Полицијске академије“. Обука се изводила само са студентима прве године студија, а трајање обуке је скраћено најпре на 21 дан, а касније на 15 дана. Тематски садржаји који су се изводили током Теренске обуке су обухватили садржаје из опште обуке, садржаје везане за полицијску такти-

ку и садржаје из ватрене обуке. Садржаји опште обуке били су: (1) Мере безбедности и самозаштите током теренске обуке; (2) Прва помоћ и самопомоћ код карактеристичних повреда; (3) Географско-топографска оријентација; (4) Припрема за основни програм пиштољске обуке; (5) Припрема за ситуациона гађања; (6) Припрема за практични испит из предмета Топографија и (7) Припрема за практични испит из предмета Наоружање и средства полиције. Садржаји везани за полицијску тактику реализовани су кроз следеће теме: (а) Технике примене средстава принуде; (б) Заштита личне безбедности припадника полиције; (в) Примена овлашћења полиције; (г) Позорничка и патролна делатност; (д) Зауостављање, контрола и претрес возила; (ђ) Претрес земљишта и објеката и обезбеђење лица места; (е) Служба обезбеђења; (ж) Употреба полиције на успостављању јавног реда и мира нарушеног у већем обиму; (з) Проналажење, идентификација и поступак са експлозивним направама; (и) Употреба хемијских и кинетичких средстава за привремено онеспособљавање и средстава за заштиту; (ј) Обука у оријентацији на непознатом геопростору са решавањем тактичких задатака. Ватреном обуком било је обухваћено 14 бојевих гађања из: (1) пиштоља ЦЗ 99; (2) аутомата Heckler&Koch MP5 (3) аутоматске пушке М70 и (4) полуаутоматске снајперске пушке М76 (Полицијска академија, 2005.).

Виша школа унутрашњих послова³ почела је са реализацијом теренске обуке у виду пилот-пројекта 1996. године. На ову обуку студенти Више школе долазили су на добровољној бази. Како се реализација пројекта показала да се извођењем теренске обуке постижу одлични резултати са аспекта обучености студената Више школе у практичним знањима и вештинама, од 1998. године теренска обука постала је обавезан део школовања студената Више школе унутрашњих послова све до њеног обједињавања са Полицијском академијом 2006. године. Структура и садржаји теренске обуке студената Више школе били су слични раније наведеној структури и садржајима који су се реализовали на Полицијској академији и такође су се мењали у складу са променама друштвених и безбедносних околности (Талијан, 2003:58; Петровић, Дујковић, 2003:773; Дујковић, 2006:465).

Формирањем Криминалистичко-полицијске академије 2006. године⁴ наставило се са праксом реализације Теренске обуке са студентима

³ Закон о Вишој школи унутрашњих послова донет је 1972. године, када је ова институција почела са радом у Земуну. Студије су трајале четири семестра, а од 1977. године пет семестара. Студенти су дипломирањем стицали звање правника (<http://www.kpa.edu.rs>).

⁴ Криминалистичко-полицијска академија формирана је Одлуком о оснивању Криминалистичко-полицијске академије Владе Републике Србије (*Службени гласник РС*, бр. 58/06.). Чланом 2 те Одлуке прецизирано је да Криминалистичко-полицијска академија представља правног наследника Више школе унутрашњих послова и Полицијске академије.

прве године основних академских и струковних студија. Теренска обука у том облику последњи пут је реализована 2007. године под називом Стручна теренска пракса студената Криминалистичко-полицијске академије. Структура и садржај обуке били су готово идентични са структуром и садржајима који су изведени на обуци студената Полицијске академије 2005. године, осим што су: (1) садржајима опште обуке додате теме Општа јединична обука полицајца и Систем везе у Министарству унутрашњих послова Републике Србије и (2) у садржајима обуке у вези са полицијском тактиком теме Позорничка и патролна делатност и Обука у оријентацији на непознатом геопростору са решавањем тактичких задатака замењене темама Контрола и регулисање саобраћаја и Обезбеђење државне границе. Обука је изведена у трајању од 15 дана у Наставном центру Министарства унутрашњих послова Републике Србије „Митрово Поље“ (Криминалистичко-полицијска академија, 2007).

Измене студијских програма Криминалистичко-полицијске академије 2008. године иницирале су питање ревизије посебних облика наставе који се изводе са студентима свих студијских програма. Ова измена студијских програма узроковала је укидање теренске обуке у облику у којем се до тада изводила и њену замену дводневном обуком током које се реализовало само 12 наставних часова. Та обука изводила се у Наставном центру „Авала“. Током обуке са студентима су обрађиване теме: (1) Стројева обука; (2) Маскирање, осматрање и формацијско кретање припадника полиције у руралној средини и (3) Руковање службеним оружјем (расклапање, склапање и одржавање пиштоља и аутоматске пушке, ставови за гађање из пиштоља и аутоматске пушке). Може се претпоставити да се овако реализована теренска обука неповољно одразила на општу обученост студената Криминалистичко-полицијске академије.

Након анализе квалитета наставног процеса и укупне оспособљености студената, уочено је да је ниво укупне оспособљености студената за примену практичних знања и вештина од значаја за обављање полицијских послова увелико опао (Криминалистичко-полицијска академија, 2009). Због тога је основана радна група која је преиспитала ревизије посебних облика наставе и утврдила да је пад нивоа обучености студената директно условљен поменутих ревизијама из 2008. године. Због тога је радна група предложила да се реорганизацијом наставних часова, кадрова и материјално-техничких средстава омогући време, људство и средства којима би се са студентима појединих изборних група поново изводила теренска обука која би, по форми и садржају, одговарала изворној форми тог посебног облика наставе и потреби да се студенти обуче за примену практичних знања и вештина, да би се оспособили за обављање послова из домена МУП-а. Такав предлог комисије је прихваћен и од

2010. године теренска обука се поново реализује са студентима Криминалистичко-полицијске академије (Милошевић, Субошић, 2010).

Садашња структура и садржај теренске обуке у летњим условима

Теренска обука, у својој изворној форми, је основна полицијска обука која се изводи ван седишта образовне институције и реализује се по врло интензивном и динамичном целодневном програму који траје више дана. Циљ те обуке је да студенти у што већој мери стекну полицијске вештине које су предвиђене планом и програмом основне полицијске обуке, првенствено у домену оперативних полицијских вештина, ватрене обуке и тактичког поступања полицијских службеника (Милојевић, 2010:24).

Теренска обука у летњим условима са студентима Криминалистичко-полицијске академије реализовала се у априлу 2011. године са две наставне групе у трајању од 10 дана, са фондом од 60 часова, у Наставном центру Министарства унутрашњих послова Републике Србије „Митрово Поље“, на Гочу, са укупно 173 студента (84 студента III године основних академских студија и 89 студената II године основних струковних студија).

Основни циљ теренске обуке био је непосредно повезивање теоријских знања стечених у Криминалистичко-полицијској академији са практичним поступањем припадника полиције опште надлежности, односно проширивање постојећих теоријских знања и стицање нових практичних знања и вештина неопходних за извршавање редовних и ванредних полицијских послова и задатака. Теренска обука такође је имала за циљ да омогући студентима Криминалистичко-полицијске академије потпуније и свеобухватније савладавање и утврђивање одређених наставних садржаја из оквира уже стручних предмета, како би се што квалитетније припремили за рад у МУП-а Републике Србије. Сагласно циљу, основни задаци теренске обуке били су: (1) да студенти усвоје знања о правилима понашања која произилазе из субординацијских односа на којима је заснована организација МУП-а Републике Србије и устројство униформисаног састава полиције; (2) правилно процене ситуацију и идентификују услове за закониту и безбедну примену полицијских овлашћења, као и да их на прописан начин документују; (3) да студенти овладају основним тактичким поступцима појединца и јединица полиције у припреми и реализацији појединих редовних и ванредних полицијских задатака у урбаном и руралном геопросктору; (4) да студенти сигурно и брзо антиципирају безбедносне ситуације у којима се на законит начин може употребити службено ватрено оружје, као и да њиме правилно манипулишу и изврше гађење и (5) да

се студенти сигурно и брзо оријентишу помоћу савремених геотопографских материјала, уређаја и система за оријентацију и позиционирање, и врше процену геопростора у функцији најцелисходније тактике употребе јединица полиције у свим геопросторним, временским и безбедносним условима (Криминалистичко-полицијска академија, 2011). У организационом смислу, студенти су током теренске обуке били подељени у 4 наставне групе, а у свакој од њих било је око 20 студената. Све активности које су се спроводиле током теренске обуке студенти су реализовали у склопу своје наставне групе. О реду, раду и дисциплини унутар наставне групе бринуо се полицијски службеник – официр Жандармерије, који се старао да наставна група реализује предвиђене активности током дана, односно да се студенти из наставне групе придржавају прописане динамике дневних активности.

У организационом смислу, студенти су током Теренске обуке били подељени у 4 наставне групе. У свакој наставној групи било је око 20 студената. Све активности које су се спроводиле током Теренске обуке студенти су реализовали у склопу своје наставне групе. О реду, раду и дисциплини унутар наставне групе бринуо се полицијски службеник – официр Жандармерије који се старао да наставна група реализује предвиђене активности током дана, односно да се студенти из наставне групе придржавају прописане динамике дневних активности.

Једно од важнијих обележја теренске обуке, које јој омогућава да врло ефективно допринесе повећању нивоа обучености студената, јесте њена динамичност и интензитет реализације наставе, што је условљено специфичним режимом живота и рада (динамиком дневних активности) који се спроводи током боравка студената у наставном центру. Наиме, студенти током теренске обуке устају рано (у 5.30 часова) и одмах започињу са низом активности које омогућавају: подизање нивоа опште физичке спремности који је неопходан за адекватно увежбавање практичних знања и вештина (јутарње вежбање 5.40 – 6.00 часова); неометану организацију свакодневног заједничког живота веће групе људи (уређење просторија и лична хигијена 6.00 – 6.20 часова) и увежбавање поступака и радњи којима се подиже стројева изграђеност студената КПА (постројавање, пријем строја и дизање државне заставе 6.50 – 7.15 часова). У првом јутарњем блоку активности студенти организовано доручкују (6.20 – 6.50 часова). Након јутарњих активности започиње преподневи блок наставе, најпре припремом за обуку (изузимање материјалног обезбеђења за наставу 7.15 – 7.30 часова), а затим и извођењем наставе (преподневна настава 7.30 – 12.45 часова). По завршетку преподневног блока наставе, студенти организовано ручају и кратко се одмарају како би прикупили физичку и менталну снагу за наставак процеса обуке (постројавање, одлазак на ручак и ручак 12.55 – 13.30 часова, те одмор 13.30 – 14.30 часова). Поподневни блок наставе орга-

низовано почиње након одмора и реализује се у нешто краћем временском периоду због замора који настаје целодневним активностима (постројавање за поподневну наставу 14.35 – 14.40 часова, те поподневна настава 14.40 – 19.00 часова). По завршетку наставе, у вечерњим сатима, поред тога што организовано вечерају, студенти обављају и низ активности којима подижу стројеву изграђеност и припремају се за обуку која се изводи наредног дана (постројавање и спуштање државне заставе 19.10 – 19.15 часова, постројавање, читање дневне заповести, одлазак на вечеру и вечера 19.15 – 20.00 часова, чишћење наоружања, припрема за наставу, попуњавање дневника теренске обуке и слободне активности студената 20.00 – 22.00 часова). Активности студената завршавају повечерјем у 22.00 часова (Криминалистичко-полицијска академија, 2011). Уочљиво је да је дневна динамика активности студената током теренске обуке изузетно интензивна, али управо таква динамика доприноси ефективном усвајању знања и вештина и знатном повећању нивоа укупне обучености студената.

Тематски садржаји који су се реализовали током Теренске обуке могу се поделити у неколико области: (1) Стројева обука; (2) Оперативне полицијске вештине; (3) Полицијска тактика; (4) Ватрена обука и (5) Полицијска топографија.

У оквиру стројеве обуке са студентима су обрађене следеће теме: (1) Обраћање и поздрављање; (2) Постројавање без оружја – постројавање у врсту, постројавање у колону и престројавање из врсте у колону и обрнуто; (3) Радње у месту без оружја – окрет налево, окрет надесно и окрет налевокруг; (4) Кретање у строју без оружја – престројавање у кретању; (5) Постројавање са оружјем – постројавање у врсту, постројавање у колону и престројавање из врсте у колону и обрнуто; (6) Радње у месту са оружјем – окрет налево, окрет надесно, окрет налевокруг, оружје на преглед и почасни поздрав оружјем и (7) Кретање у строју са оружјем – престројавање у кретању (Криминалистичко-полицијска академија, 2011).

Област оперативних полицијских вештина обрађена је реализацијом тематских целина: (1) Комуникација – обраћање, издавање наређења; (2) Основни полицијски став – позиционирање; (3) Провера идентитета лица; (4) Манипулација средствима за везивање – везивање лица у стојећем, клечећем и лежећем положају; (5) Преглед лица – које је везано и које није везано; (6) Савладавање пасивног отпора – тачке притиска; (7) Употреба физичке снаге при активном отпору уз високу агресију – успостављање пуне контроле над лицем са везивањем; и (8) Употреба службене палице (Криминалистичко-полицијска академија, 2011.).

Полицијска тактика је са студентима обрађена реализацијом тема из две подцеле: (1) Тактика поступања полицијског службеника у руралној средини и (2) Тактика поступања полицијског службеника у урбаној сре-

дини. Подцелина која се бавила тактиком у руралној средини реализована је обрадом тема: (1) Кретање полицијског службеника у руралној средини – кретање кораком, трчећим кораком и трком, кретање усправно, погнуто и пузањем, специфична кретања, кретање по дубоком снегу, кретање ноћу, кретање кроз високу траву и шибље, кретање на тврдом земљишту и кретање на меком земљишту; (2) Сигнализација при кретању и дејству – сигнали за кретање, сигнали за упозорење и саопштење, сигнали за звање, сигнали за оружје и оруђа и интерни сигнали; (3) Маскирање полицијског службеника – маскирање у урбаном геопростору и маскирање у руралном геопростору; (4) Осматрање; (5) Блокада и претрес терена; (6) Заседа и (7) Топографско-тактичко кретање при дубинском обезбеђењу државне границе – кретање по непознатом геопростору по унапред заданој маршрути уз помоћ топографске карте и ГПС пријемника и решавање топографских задатака, тактички поступци при раду патроле у заграничном подручју, осматрање и извештавање о безбедносно интересантним појавама у заграничном подручју, постављање полицијске заседе у заграничном подручју, преглед простора у склопу потражне делатности за лицима и предметима у заграничном подручју и улаз у ризичан објекат и његов преглед.

Подцелина тактика поступања полицијског службеника у урбаној средини обрађена је реализацијом тема: (1) Тактика уласка у ризичан објекат – кретање, ставови, формације, отварање опасних углова, позиционирање, улазак у објекат, савладавање ходника и степениште, упад у просторије; (2) Редовна контрола лица и возила – преглед возила; (3) Извлачење повређеног полицајца – из затвореног простора (зграда) и са отвореног простора уз помоћ службених возила и без помоћи службених возила; (4) Тактика употребе хемијских средстава за привремено онеспособљавање – врсте хемијских средстава, начин употребе хемијских средстава и мере безбедности при употреби хемијских средстава; (5) Ванредно обезбеђење и успостављање ЈРМ нарушеног у већем обиму – ванредно обезбеђење (мере и радње пре, у току и после ванредног обезбеђења, ванредно обезбеђење јавних скупова, масовних окупљања грађана приликом спортских приредби и такмичења, парада и поворки, сајмова, вашара и других манифестација), успостављање јавног реда и мира нарушеног у већем обиму (превентивне мере, интервенција полиције, тактика интервенције полиције, подршка интервенцији и посебна поступања полиције) и (6) Увод у функционалне системе веза у Министарству унутрашњих послова Републике Србије – врсте функционалних система веза у Министарству унутрашњих послова Републике Србије, аналогни и дигитални системи радио комуникације и руковање радио уређајима GP-380 (Криминалистичко-полицијска академија, 2011).

Ватрена обука је обрађена реализацијом низа гађања и то: (1) Основни програм гађања службеним пиштољем ЦЗ 99 – тест гађање (гађање у стационарну мету са 10 метака за 10 s из стојећег припремног става на

даљини од 3 m, гађање у стационарну мету са 10 метака за 20 s из стојећег става на даљини од 5 m, гађање у стационарну мету са 10 метака за 35 s из стојећег става на даљини од 7 m, гађање у стационарну мету са 10 метака за 25 s из стојећег става на даљини од 10 m, гађање у стационарну мету са 10 метака за 45 s из клечећег става на даљини од 10 m, гађање у стационарну мету са 10 метака из стојећег става на даљини од 15 m), трећи програм гађања (гађање у стационарну мету са 10 метака за 10 s из стојећег става на даљинама од 3 m и 5 m, гађање у стационарну мету са 10 метака за 20 s из стојећег и клечећег става на даљини од 10 m, гађање у стационарну мету са 20 метака из стојећег припремног става у кретању на даљинама од 5 m, 7 m и 10 m), гађање у условима смањене видљивости (гађање у стационарну мету са 10 метака за 10 s из стојећег припремног са батеријском лампом става на даљини од 7 m, гађање у стационарну мету са 10 метака за 20 s из стојећег става на даљини од 5 m.); (2) Припремна гађања аутоматом Н&К МР5 – на редном броју 1 (гађање у стационарне мете на даљини од 25 m са 10 метака јединачном палбом), на редном броју 2 (гађање у стационарне мете на даљини од 25 m са 10 метака кратким рафалима), на редном броју 3 (гађање у стационарне мете на даљини од 50 m са 15 метака јединачном палбом и кратким рафалима) и на редном броју 5 (гађање у стационарне мете на даљинама од 25 m и 50 m са 25 метака уз кретање и мењање положаја и промену оружја (хеклер и ЦЗ) јединачном палбом и кратким рафалима) и (3) Припремно гађање аутоматском пушком М70 7,62 mm – на редном броју 3 (гађање у стационарну мету са 10 метака на даљини од 25 m), на редном броју 4 (гађање у стационарну мету са 10 метака на даљини од 50 m) и на редном броју 5 (гађање у стационарну мету са 10 метака на даљини од 100 m) (Криминалистичко-полицијска академија, 2011).

Полицијска топографија је са студентима обрађена реализацијом следећих тема: Појам, подела, значај и начела оријентације; Савремени уређаји и системи за оријентацију и позиционирање; Оријентацију у кретању на непознатом геопростору при дубинском обезбеђењу државне границе уз помоћ топографске карте и ГПС пријемника; Решавање топографских задатака у функцији практичног полагања испита из предмета Полицијска топографија.

Тематске садржаје реализоване на теренској обуци, који су изузетно обимни и сложени, изводило је шест наставника и један сарадник са Криминалистичко-полицијске академије и девет инструктора из неколико организационих јединица Министарства унутрашњих послова (Жандармерије, Управе за стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и науку, Сектора за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије и Управе полиције у седишту Министарства).

Из претходних разматрања уочљиво је да су структура теренске обуке и садржаји који се на њој изводе специфични и сложени. Управо

та сложеност и специфичност, као и интензитет и динамичност обуке узрокују да теренска обука знатно и врло ефективно подиже ниво обучености студената КПА.

Циљ и задаци истраживања

Циљ овог истраживања је да се утврде ставови студената Криминалистичко-полицијске академије из Београда упућених на теренску обуку о ефективности ове обуке која има за циљ повећање нивоа професионалне обучености и оспособљености за извршење радних и руководећих задатака у Министарству унутрашњих послова.

Задаци овог истраживања могу се дефинисати кроз утврђивање ставова студената према:

- садржају теренске обуке, а у односу на примењивост у будућем раду, начину на који су им презентовани и могућности да их адекватно усвоје;
- утицају реализованих програмских садржаја на промену нивоа обучености студената из тематских целина из којих су стицали практична знања и вештине из оперативних полицијских вештина и полицијских овлашћења;
- утицају реализованих програмских садржаја на промену нивоа обучености студената из тематских целина из којих су стицали практична знања из стројеве обуке и вештине у руковању службеним оружјем;
- утицају реализованих програмских садржаја на промену нивоа обучености студената из тематских целина из којих су стицали практична знања и вештине из топографије.

Добијени ставови студената треба да укажу на њихово перципирање наставног процеса, на ниво и структуру њиховог слагања или неслагања са пројектованим актуелним концептом наставе, као и на евентуалне проблеме у реализацији наставе током теренске обуке. Добијени подаци се могу користити у генералном поступку евалуације, односно самоевалуације квалитета наставе током теренске обуке, и могу утицати на позитивнији приступа при редизајнирању наставних планова и програма за наредне генерације.

Метод рада

Истраживање је спроведено на узорку од 120 студената КПА (89 студената основних струковних студија и 31 студент основних академских студија). Прикупљање ставова извршено је методом испитивања, при чему је примењена техника анкетирања. Да би се добили потребни подаци, конструисан је анкетни лист у коме су питања тако постављена

да би се из њих сазнало како студенти сагледавају теренску обуку и реализоване програмске садржаје, односно како оцењују ефекте реализованих програмских садржаја. Конструисани мерни инструмент је затвореног типа и уз могућност избора једног од понуђених одговора на петостепеној скали судова (Милошевић, Милојевић, 2001).

Наиме, на пројектованој скали судова студенти су свој ниво усвојености практичних знања и вештина процењивали оценом од 1 до 5, при чему је оцена 1 представљала недовољан ниво усвојености знања и вештина, а оцена 5 максималан ниво. Скале судова биле су груписане у односу на наставне садржаје које су студенти изучавали током Теренске обуке. Од студената је тражено да на скали судова процене ниво усвојености практичних знања и вештина пре и после реализације теренске обуке.

Анкетирање испитаника је извршено након завршене теренске обуке (28. април 2011. године). Испитаници су попуњавали анкетни лист методом анонимног поступка (Милошевић, Милојевић, 2001). Анкетни лист је имао кратка, јасна и недвосмислено формулисана питања, како би испитаницима била разумљива. Испитаницима је и усменим путем објашњен циљ и задаци истраживања и дата потребна објашњења у вези са избором одговора. На тај начин је обезбеђено да се добију подаци који су могли да се, на објективан начин, среде и анализирају.

Анализа резултата испитивања ставова студената

Одговори студената обрађени су на нивоу статистичке дескрипције, а као резултат обраде добијена је аритметичка средина њихових одговора и стандардна девијација аритметичких средина. На основу те статистичке дескрипције закључивано је о промени нивоа њихове обучености која је настала као резултат реализације теренске обуке.

У табели 1 приказани су резултати ставова студената о појединим садржајима који су се изводили током теренске обуке, а са аспекта њихове примењивости у будућем раду, о начину на који су им презентовани и могућности да их адекватно усвоје. На основу добијених резултата може се закључити да је највећом просечном оценом оцењен садржај стројеве обуке и вредност стандардне девијације (4.32 ± 0.80), а следе садржаји оперативно-полицијских вештина, манипулације ватреним оружјем и топографије (4.12 ± 0.74 ; 4.11 ± 0.86 ; 3.57 ± 1.02 , респективно). На основу добијених резултата може се закључити да највећи број студената сматра стројеву обуку (хијерархију) као неопходну при реализацији послова и задатака из домена рада МУП-а, али да су неопходна знања и из оперативно-полицијских вештина и манипулисања ватреним оружјем.

Табела 1 – Ставови студената о садржајима теренске обуке

СТАВ	N	Вредност аритметичке средине	Стандардна девијација
Садржај теренске обуке из оперативно-полицијских вештина оцењујем оценом	118	4.12	0.74
Садржај теренске обуке у манипулисању ватреним оружјем и обуци из бојевог гађања оцењујем оценом	120	4.11	0.86
Садржај стројеве обуке оцењујем оценом	120	4.32	0.80
Садржај теренске обуке из Топографије оцењујем оценом	118	3.57	1.02

Већина њих је мишљења да се посао, углавном, обавља у урбаним условима, о чему говори просечна оцена за топографију (студенти су први пут изашли на терен и после минималне припреме практично радили са топографском картом, ручном бусолом и ГПС уређајем).

Табела 2 – Ставови о утицају наставе на промену нивоа обучености код оперативно-полицијских вештина и полицијских овлашћења

СТАВ	N	Вредност аритметичке средине	Стандардна девијација
Моје знање из оперативно-полицијских вештина пре теренске обуке оцењујем оценом	119	2.39	0.98
Моје знање након теренске обуке из оперативно-полицијских вештина оцењујем оценом	119	3.80	0.78
Моје познавање полицијских овлашћења пре теренске обуке оцењујем оценом	119	2.74	1.05
Моје познавање полицијских овлашћења након теренске обуке оцењујем оценом	120	4.01	0.77

У табели 2 приказани су резултати ставова студената о утицају реализованих програмских садржаја на промену нивоа обучености из темат-

ских целина оперативно-полицијске вештине и полицијска овлашћења. На основу добијених резултата за оперативно-полицијске вештине, пре и након завршене обуке, може се закључити да су студенти остварили напредак кроз просечну оцену за 1.39, јер је вредност пре теренске обуке оцењена са 2.39 ± 0.98 , а након обуке са 3.80 ± 0.78 . О позитивном утицају наставе говори и стандардна девијација која указује на веће груписање резултата око средње вредности након реализоване обуке. Познавање полицијских овлашћења пре обуке оцењено је оценом 2.74 ± 1.05 , а након обуке просечна оцена је 4.01 ± 0.77 . И у овом случају квалитет наставе се исказује вредношћу стандардне девијације која је и овде знатно мања, што указује на груписање око средње вредности.

Табела 3 – Ставови о утицају наставе на промену нивоа у руковању ватреним оружјем

СТАВ	N	Вредност аритметичке средине	Стандардна девијација
Моје познавање и манипулацију службеним пиштољем пре теренске обуке оцењујем оценом	119	2.55	1.18
Моје познавање и манипулацију службеним пиштољем након теренске обуке оцењујем оценом	118	4.22	0.80
Моје познавање и манипулацију аутоматском пушком пре теренске обуке оцењујем оценом	120	2.11	1.20
Моје познавање и манипулацију аутоматском пушком након теренске обуке оцењујем оценом	120	3.88	0.91
Моје познавање и манипулацију аутоматом Heckler&Koch пре теренске обуке оцењујем оценом	119	1.93	1.07
Моје познавање и манипулацију аутоматом Heckler&Koch након теренске обуке оцењујем оценом	120	3.72	1.01

У табели 3 приказане су процене обучености студената у руковању службеним оружјем пре и после реализације теренске обуке. Резултати показују да су студенти највише напредовали у руковању службеним

пиштољем ЦЗ 99, јер су свој ниво оспособљености пре обуке оценили са 2.55 ± 1.18 , а након теренске обуке просечна оцена је 4.22 ± 0.80 . На другом месту је руковање аутоматом Heckler&Koch, где је просечна оцена пре почетка теренске обуке била 1.93 ± 1.07 , а након обуке 3.72 ± 1.01 , док су студенти најмању просечну разлику исказали код аутоматске пушке, јер је оцена на почетку била 2.11 ± 1.20 , а на крају обуке 3.88 ± 0.91 . Тако добијени резултати се могу тумачити и као последица устаљене основне обуке за руковање службеним пиштољем, која се огледа кроз рад „на суво“, стално инсистирање на мерама безбедности и самосталности у раду и отклањању застоја, али наравно и у броју метака којима су студенти гађали.

Табела 4 – Ставови о утицају наставе на стројеву обученост

СТАВ	N	Вредност аритметичке средине	Стандардна девијација
Моју стројеву обученост пре теренске обуке оцењујем оценом	120	1.83	1.16
Моју стројеву обученост након теренске обуке оцењујем оценом	120	4.17	0.86

Резултати процене промене нивоа обучености студената из тематске целине стројева обука приказани су у табели 4. Добијене вредности показују да су студенти проценили да је њихова обученост из стројева обуке након боравка у наставном центру значајно порасла, и то просечно за 2.34, односно, средња оцена пре обуке била је 1.83 ± 1.16 , а након обуке 4.17 ± 0.86 . О ефекту програмског садржаја говори и просечна вредност стандардне девијације која указује на повећано груписање око средње вредности након обуке.

У табели 5 приказани су резултати промене нивоа обучености студената из тематских целина којима су студенти стицали практична знања и вештине из области Полицијске топографије. Пре обуке студенти су своје знање оценили оценом 2.26 ± 0.99 , а након обуке средња вредност је повећана на 3.63 ± 0.90 . И у овом случају вредност стандардне девијације указује на веће груписање око средње вредности након обуке.

У табели 6 приказани су резултати процене раста укупне обучености студената након реализације теренске обуке. Бројеви у табели показују пораст оцене укупне обучености студената за 1.47, јер је просечна оцена пре обуке била 2.61 ± 1.00 , а након обуке 4.08 ± 0.67 . И у овом случају вредност стандардне девијације указује на повећано груписање око средњих вредности након завршене обуке.

Табела 5 – Ставови о утицају наставе на промену нивоа обучености из Топографије

СТАВ	N	Вредност аритметичке средине	Стандардна девијација
Моје практично знање из Топографије пре теренске обуке оцењујем оценом	119	2.26	0.99
Моје практично знање из Топографије након теренске обуке оцењујем оценом	120	3.63	0.90

Табела 6 – Генерални став о промени нивоа обучености након теренске обуке

СТАВ	N	Вредност аритметичке средине	Стандардна девијација
Скуп свих мојих практичних знања и вештина пре теренске обуке оцењујем оценом	120	2.61	1.00
Скуп свих мојих практичних знања и вештина након теренске обуке оцењујем оценом	120	4.08	0.67

Приказани резултати испитивања студената показују знатан пораст оцене нивоа обучености који се креће у опсегу од 1.27 до 2.34, односно показују да је у сваком од сегмената обуке остварен раст оцене обучености за више од једне оцене. Према процени студената, највећи напредак у обучености након теренске обуке остварили су из стројеве изграђености (2.34), а затим следе познавање и манипулација аутоматом Heckler&Koch MP5 (1.79), познавање и манипулација аутоматском пушком M70 (1.77), познавање и манипулација пиштољем Ц399 (1.67), примена оперативних полицијских вештина (1.41), примена практичних знања и вештина у оријентацији у геопростору (1.37) и, на крају, примена полицијских овлашћења (1.27).

Такав редослед увећања обучености у потпуности је разумљив ако се у обзир узме чињеница да за повећање нивоа обучености из стројеве изграђености студенти не морају имати никаква претходна знања, док је за повећање нивоа обучености у практичној примени

полицијских овлашћења студентима неопходан завидан ниво претходних знања, нарочито из области законских основа примене полицијских овлашћења и обављања полицијских послова.

Закључак

Теренска обука као посебан облик наставе на Криминалистичко-полицијској академији сасвим сигурно има значајну улогу у едукацији студената и њиховој припреми за обављање послова у Министарству унутрашњих послова. Поред тога, она омогућава продубљивање веза Криминалистичко-полицијске академије и Министарства унутрашњих послова Републике Србије јер се у процесу њене организације и реализације остварује чврста сарадња Академије и организационих делова Министарства, а Академија је и у могућности да просторне, материјалне и кадровске ресурсе Министарства искористи као своју наставну базу.

Теренска обука има дугу традицију као облик едукације студената полицијских високошколских установа. Током 16 година готово непрекидне реализације (са изузетком 2008. и 2009. године) са студентима Полицијске академије, Више школе унутрашњих послова и Криминалистичко-полицијске академије мењала је, у складу са променама друштвених и безбедносних околности, име и садржаје који су се реализовали, али не и своју форму и структуру.

Ефективност подизања нивоа обучености студената који је континуиран током целог шеснаестогодишњег периода извођења теренске обуке указује на оправданост постојања таквог и других сличних посебних облика наставе у студијским програмима Криминалистичко-полицијске академије.

Презентовани резултати испитивања студената показују висок ниво квалитета садржаја теренске обуке и начина реализације тих садржаја (оцене појединих сегмената обуке крећу се у опсегу од 3.57 до 4.32).

Ниво обучености студената након реализације теренске обуке повећао се за више од једне оцене, и по сегментима садржаја који се реализовао то повећање се креће у опсегу од 1.27 до 2.34, док студенти процењују да им је укупна обученост повећана за 1.47.

Све су то показатељи да теренска обука студената Криминалистичко-полицијске академије има врло значајно место и улогу у процесу њихове едукације за обављање полицијских послова, те да их врло ефективно оспособљава за примену знања, вештина и навика стечених током школовања на пословима које ће обављати након заснивања радног односа у Министарству унутрашњих послова Републике Србије.

Литература:

1. Видојковић, Д., Савић, Ј., (2002). *Кибернетски приступ модерном учењу*, Безбедност, год. 44, бр. 2/2002, стр.194-201.
2. Вучковић, Г., (2005). *Основна обука за коришћење и употребу службене палице*, Безбедност, год. 47, бр. 5/2005, стр. 840-853.
3. Вучковић, Г., Допсај, М., (2009). *Ставови студенткиња Криминалистичко-полицијске академије о настави специјалног физичког образовања*, Безбедност, год. 51, бр. 3/2009, стр. 105-115.
4. Дујковић, П., (2006). *Полицијска потеря и принудно заустављање возила: искуство Више школе унутрашњих послова у обуци студената и полазника курсева*, Безбедност, год. 48, бр. 3/2006, стр.465-485.
5. Јевросимов, А., (2009). *Примена научних метода у планирању и реализацији додатне обуке на југу Србије*, Безбедност, год. 51, број 1-2/2009, стр. 313-328.
6. Криминалистичко-полицијска академија, (2007). *Елаборат за извођење Стручне теренске праксе са студентима Криминалистичко-полицијске академије у Наставном центру „Митрово Поље“*. Архив Криминалистичко-полицијске академије.
7. Криминалистичко-полицијска академија, (2009). *Извештај о стању посебних облика наставе на Криминалистичко-полицијској академији*, Архив Криминалистичко-полицијске академије.
8. Криминалистичко-полицијска академија, (2011). *Елаборат теренске обуке студената Криминалистичко-полицијске академије*. Архив Криминалистичко-полицијске академије.
9. Милић, Н., (2009). *Обука полицајца приправника*, Безбедност, год. 51, број 1-2/2009, стр. 355-369.
10. Милојевић, С., Субошић, Д., (2002). *Анализа примењивости знања и вештина које се стичу на Полицијској академији са аспекта обављања полицијске професије*, НБП – Наука, безбедност, полиција, год. 7, бр. 2/2002, стр.
11. Milošević, G., Subošić, D., & Mićović, D. (2010). *Practical training of students within the sistem of tertiary police education in the Republic of Serbia*. NBP – Journal of criminalistic and law, Vol. 15, No. 3, str. 93-107.
12. Милојевић, С., (2010). *Оптимизација модела посебних облика наставе на Криминалистичко-полицијској академији*, Безбедност, год. 52, бр. 3/2010, стр. 24-55.
13. Милошевић, Н., Милојевић, С., (2001). *Основи методологије безбедносних наука*. Београд: Полицијска академија.

14. Милошевић, Г., Субошић, Д., (2010). *Практична обука студената у систему високог полицијског образовања Републике Србије*, Безбедност, год. 52, бр. 1/2010, стр. 154-171.
15. Петровић Д., Дујковић, П., (2003). *Обука кадрова Министарства унутрашњих послова: искуства Више школе унутрашњих послова*, Безбедност, год. 45, бр. 5/2003, стр. 773-784.
16. Полицијска академија, (1998). *Елаборат летњег логоровања студената Полицијске академије 1998. године*, Архив Криминалистичко-полицијске академије.
17. Полицијска академија, (2005). *Елаборат за извођење теренске обуке у летњим условима са студентима Полицијске академије у Наставном центру „Митрово Поље“*, Архив Криминалистичко-полицијске академије.
18. Николић, В., (2003). *Савремена едукација полиције*, Безбедност, год. 45, бр. 2/2003, стр. 217-223.
19. Талијан, М., (2003). *Модел теренске обуке студената ВШУП*, Безбедност, год. 45, бр. 1/2003, стр. 58-65.

Analysis of Student Attitudes on the Effectiveness of Field Training in Summer Conditions

Abstract: *The field training of students of the Academy of Criminalistic and Police studies is a special form of teaching that has its own place and role in the curricula of the Academy of Criminalistic and Police Studies in Belgrade. During the field training, students experience a specific set of living and working conditions in which they are to adopt practical knowledge and skills necessary for effective policing. This special form of teaching has a long tradition in the police institutions of higher education. While the structure and form of field training have remained unchanged, the contents of the training have evolved in line with social and security changes in the country and abroad. The results of the survey of attitudes of students of the Academy of Criminalistic and Police studies conducted after the implementation of field training in the year 2011 indicate high efficiency of this particular form of teaching in the process of raising the overall level of training the students to apply practical knowledge and skills that will be necessary to perform once they have been employed with the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Serbia.*

Key words: attitudes, field training, students, Academy of Criminalistic and Police Studies.